

Foråret 2021

SCT. HANS OMRÅDETS HISTORIE, NATUR OG FREMTID

Sct. Hans området nord for Roskilde i bunden af Roskilde Fjord repræsenterer nationalparklandskabet i en nøddeskal. Den smukke natur var central ved placeringen af Sct. Hans hospital i 1815.

Sct. Hans området står overfor omfattende ændringer. En væsentlig del af det ældre hospitalsområde afvikles, men samtidigt er et stort retspsykiatrisk center under opførelse. Nye bolig- og erhvervsområder planlægges i området, der samtidigt besidder store rekreative og fredningsbelagte naturværdier. Mange interesser tørner sammen i det smukke område, der samtidigt er centralt beliggende. Derfor sætter vi fokus på udviklingen med 6 foredrag og tilhørende aftenture.

Program:

Onsdag d. 17. marts: Jesper Vazcy Kragh: [Byen i byen. Sct. Hans i Roskilde 1816-1940](#)

Onsdag d. 24. marts: Karin Garde: [Livet på anstalten i forrige århundrede](#)

Onsdag d. 7. april: Jette Møllerhøj: [Stigmatisering før og nu, de seneste 30 års udvikling og retspsykiatrien på Sct. Hans](#)

Onsdag d. 14. april: Flemming Østergaard Nielsen: [Livet i omgivelserne, Hospitalets selvforsyning og gartnerhuset](#)

Onsdag d. 21. april: Bjørn Petersen: [Sct. Hans området: En naturperle for raske og syge mennesker.](#)

Onsdag d. 28. april: Pernille Fox: [Roskilde kommunes visioner for Sct. Hans områdets fremtid](#)

*Alle foredrag foregår i Festsalen, Kurhuset, Kurhusvænge 3, 4000 Roskilde på **onsdage kl. 19.15-21.00**. Der vil til flere af foredragene være knyttet korte aftenture i området før eller efter.*

Pris: 100 kr. pr. foredrag. Ved tilmelding til alle seks foredrag: 450 kr.

Tilmelding på www.skjoldfolkeuni.dk

Nationalpark Skjoldungernes Land handler om den natur og det liv, der gennem tiderne har udspillet sig i samspillet mellem frugtbar land og en godt beskyttet dansk fjord. En eksemplarisk 'lilleput'-udgave af nationalparken, der i de seneste år har fået stadigt større opmærksomhed, udgøres af det fredede landskab omkring Sct Hans Have nordvest for Roskilde. Vi bringer i foråret en foredragsrække med tilhørende udflugter i området.

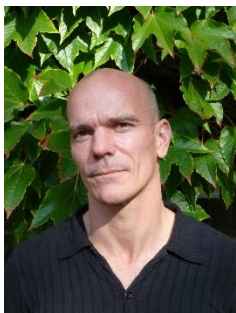
Sct. Hans Hospitals landskabspark er et yndet udflugtsmål for Roskildes befolkning og gæster på grund af den smukke beliggenhed og de varierede strandområder. Men området har også en fantastisk historie. Her byggede Absalon en borg på en banke, der senere udgjorde fundamentet for det store gods Bistrup, som kongen forærede København i 1661 som tak for tapper modstand under den svenske belejring.

I dag holder det blomstrende socialøkonomiske cafe- og aktivitetscenter, Sct. Hans Have til i området, hvor gartneriet tidligere beskæftigede gartnere og patienter med produktion af fødevarer, potteplanter og buketter til hospitalet. Her ligger også det arkitektonisk interessante fredningsværdige gartnerhus fra 1815.

I Foredragsrækken vil Sct. Hans Hospitals historie blive belyst, ligesom behandlingsmetoder og landskabets betydning for patienterne og hospitalsdriften gennem tiderne vil blive taget op. De sidste 30 års udvikling med stigende specialisering inden for dobbelt-diagnoser og retspsykiatri med det store nye retspsykiatriske kompleks, der er under opbygning på Psykiatrisk Center Sct. Hans vil også blive taget op. Landskabsparken og de forskellige bebyggelser vil blive gennemgået. Det gælder ikke mindst museet, kapellet og kirkegården, samt gartnerhuset, der dels har spillet en central historisk rolle, dels vil få vigtige funktioner knyttet til Nationalparken, og desuden på grund af sin særlige arkitektur og byggeskik har aktuel betydning som eksempel på bæredygtigt byggeri. Roskilde kommunes nylige beslutning om at udvikle hele den vestlige del til en ny bydel vil blive belyst.

Foråret 2021

Onsdag d. 17. marts: Jesper Vazcy Kragh:
[Byen i byen. Sct. Hans i Roskilde 1816-1940](#)

Sct. Hans blev det første egentlige psykiatriske hospital i Danmark. Efter en periode i København kunne det i 1816 modtage de første patienter i Roskilde. Det blev også Danmarks største psykiatriske hospital med mere end 2500 sengepladser i midten af 1900-tallet. Sct. Hans blev på mange måder en by i byen og var samtidig Roskildes største arbejdsplads. Hospitalet dannede også rammen om mange af de indlagtes tilværelse. Nogle patienter levede størstedelen af deres liv på Sct. Hans og endte deres dage på hospitalets store kirkegård. Sct. Hans har ligeledes præget personalets historie. Man boede i en lang periode på hospitalet, og arbejdet som plejer er i nogle familier gået i arv gennem flere generationer. Foredraget vil først skildre hospitalets tidlige historie i København og flytningen til Roskilde. Dernæst beskrives hospitalets store vækst i 1900-tallet. Endelig vil patienterne og personalet være i centrum med forskellige fortællinger om livet og specielle episoder fra tiden frem til 1940'erne.

Onsdag d. 24. marts, NB! kl 18: Karin Garde: [Livet på anstalten i forrige århundrede](#)

Allerede kl. 18 mødes vi i gården til Kurhuset, adressen Kurhusvænge. Her vil Museets præsentation af 1800 og 1900 tallets asylliv blive vist. Museets væsentligste og mest opmuntrende rum viser patienternes kreative

værker, malerier, skulptur, tegninger og broderier. Nogle af malerierne repræsenterer l'art brut- den rå og uspolerede kunst, som Cobra malerne, bl.a. Asger Jorn, var optagede af. De medicinske, psykologiske og sociale ændringer/forbedringer på Sct. Hans vil blive gennemgået kort i museet, men vil blive mere grundigt behandlet i forelæsningen, der starter kl. 19.15 i Festsalen, efter at vi har passeret kirkegårdsmiljøet, som også kort vil blive præsenteret. Forelæsningen vil slutte med at gennemgå den seneste udvikling i psykiatrien, hvor faget bliver ændret til et overvejende ambulante speciale.

Onsdag d. 7. april: Jette Møllerhøj: [Stigmatisering før og nu, de seneste 30 års udvikling og retspsykiatrien på Sct. Hans](#)

"Først og fremmest et menneske..." Om stigma før og nu, retspsykiatri på Sct. Hans og hvordan man arbejder med høj kompleksitet i forløb præget af både sygdom og kriminalitet.

Igennem de sidste 30 år har der været en massiv vækst i antallet af mennesker, der idømmes psykiatriske særforanstaltninger, og det giver udfordringer i såvel almenpsykiatri som i den specialiserede retspsykiatri. Mennesker med psykiatriske sygdomme, der også har begået kriminalitet, oplever ofte stigma, monstrøse fortællinger og forestillinger i mødet med sundhedsvæsenet og i deres interaktion med omverdenen. Forelæsningen vil tage afsæt i noget af den nyeste forskning på det retspsykiatriske område, der er udgået fra Kompetencecenter for Retspsykiatri.

Foråret 2021

Onsdag d. 14. april: Flemming Østergaard Nielsen: [Livet i omgivelserne, Hospitalets selvforsyning og gartnerhuset](#)

Frisk luft, fri natur og fuglesang er sundt, det var man godt klar over da det blev besluttet at flytte Sankt Hans til Roskilde. Nu skulle de stakkels patienter ud på landet.

Bistrup Gods bestod af Slottet og af Ladegården, som lå der hvor varmecentralen i dag er beliggende – andet var der ikke. Gartnerhuset, eller rettere påpasserhuset, blev opført i 1815. Huset blev opført som bolig til ansatte, som skulle passe på patienterne, deraf navnet.

Overgartneren kom kort tid efter opførelsen til at bo i huset, Herfra blev de mange arbejdshold styret – hospitalet skulle være selvforsynende med grøntsager og blomster.

Gartnerhuset kan få mange nye funktioner i fremtiden. Det er opført i massivt lerjord – også her blev der tænkt nyt – metoden er ressource besparende og i det lys interessant i dag som eksempel på bæredygtigt byggeri.

Efter forelæsningen vil vi bese gartnerhuset og dets særlige konstruktion og diskutere husets fremtidige brug. Derfra vil vi gå en tur og se på de tidligere produktionsarealer (f.eks. valnøddeplantagen) for at fornemme, hvordan de har været brugt i hverdagen på Sct. Hans.

Onsdag d. 21. april: Bjørn Petersen: [Sct. Hans området: En naturperle for raske og syge mennesker.](#)

Smuk natur er godt for sjælen, og dét har med vekslende klarhed indgået i tænkning om behandling og forebyggelse, også indenfor psykiatrien, såvel som dagliglivets mentalhygiejne og rekreative (=genskabende) kur-ophold og ferier, weekendture og spadsereture med eller uden hund.

Siden hospitalsterrænet som følge af virksomt psykofarmaka kunne åbnes, har offentligheden haft stor glæde af den relativt uspolerede fjordnære natur, som for store deles vedkommende blev fredet i 1997.

Naturværdierne er store, og kan med målrettede tiltag øges yderligere. Overalt bærer terrænet spændende spor af samspil mellem kultur og natur.

Efter foredraget arrangeres en aftenetur ud i det skønne aftenlandskab ved fjorden for at opleve freden og nogle af naturperlerne, og samtale om deres historie og mulige fremtid.

Onsdag d. 28. april: Pernille Fox: [Roskilde kommunes visioner for Sct. Hans områdets fremtid](#)

Roskilde Kommune ønsker at være på forkant med udviklingen, og har derfor i foråret 2020 vedtaget en helhedsplan for Sankt Hans Vest. Helhedsplanen skal danne grundlag for den gradvise udvikling af området til boliger og erhverv, når psykiatrifunktionerne flytter ud. Under forelæsningen vil du blive klogere på hvordan området skal udvikles, samt tankerne bag helhedsplanen, og hvad processen er fremadrettet. Der vil indgå en kort tur til pladsen ved Varmecentralen.

. Københavns borgerrepræsentation bekostede i 1930'erne anlæggelsen af denne valnøddeplantage ved Sct. Hans Have som støtte til selvforsyningen på Sct. Hans Hospital. Plantagen ligger der endnu.

Foråret 2021

Folkeuniversitet Skjoldungernes land

- En ny type folkeuniversitet

Danske folkeuniversiteter er lokalt/kommunalt forankrede institutioner for folkeoplysning. I forlængelse af denne tradition ønsker Folkeuniversitet Skjoldungernes Land at fremme den lokale forankring i de problemstillinger, der tages op i Folkeuniversitetet. Med oprettelsen af Nationalpark Skjoldungernes land i 2015 er indledt en proces omkring udviklingen af lokalsamfundet, der indebærer store muligheder – men også udfordringer – for udviklingen af natur, landskab, kultur, rekreation, turisme og bæredygtighed. Det har ikke bare betydning for nationalparken, men også for resten af de tre kommuner – Lejre, Roskilde og Frederikssund - som parken ligger i.

Det nye folkeuniversitet ser det som sin fornemste opgave at bistå lokalbefolkningen i udbredelsen af viden om de lokale natur- og kulturværdier, og diskussion af hvordan de kan styrkes i den fremtidige udvikling af parken og kommunerne. Hvordan samler vi viden og bedre opmærksomhed omkring vores natur- og kulturværdier? Hvordan skaber vi mere, og mere sammenhængende natur inden for nationalparken? Hvordan skaber vi forståelse for og praktiske løsninger på konflikter mellem ønsker om styrkelse af lokal biodiversitet, ønsker om at bistå med lokal omstilling mod bæredygtighed, og ønsker om 'business as usual'? Der er et utal af lokale problemstillinger, der har betydning for vores fælles fremtid, og derfor med fordel vil kunne tages op i et folkeuniversitetsregi.

Men der vil også være mange problemstillinger af mere generel karakter, som det vil være relevant for os at tage op. Og klassiske folkeuniversitetstemaer – som f.eks. om Genforeningen 1920 – vil bestemt også finde plads i vores virksomhed.

Jesper Brandt, Formand

Mogens Petersen, Næstformand

Christian Fjeldsted Andersen, Kasserer

Aktuelle programserier for Folkeuniversitet Skjoldungernes Land:

Kirkegårdsmiljøer i Nationalpark Skjoldungernes land: Tre søndage 27. september – 1. november

Martin A. Hansen og Gudernes stræde: Lørdag d. 7 november 2020 og lørdag d. 8 maj 2021

Hesteofringen før og efter – heldagstur fra Roskilde. Lørdag d. 30. januar 2021

Traditionel dans og musik på Roskilde/Lejre-egnen: Tre mandage: 22. februar, 8. og 22. marts 2021

Sct. Hans områdets historie, natur og fremtid. Seks onsdage 17. marts – 28. april 2021

Genforeningen, påskekrise og folkenes selvbestemmelsesret: Mandag d. 29. marts 2021

Forårets komme i Nationalpark Skjoldungernes Land: Seks tirsdage 13. april – 18. maj 2021 + seks tur-arr.

Vandrende diskussioner om skovenes fremtid: Tre søndage 19. september – 17. oktober 2021

Tilmelding til enkeltdagsaktiviteter koster mellem 80 og 175 kr.

Der gives rabat ved tilmelding til hele programserier, der koster fra 150-450 kr.

Du kan betale både med kort og mobilpay. Mere information, pjecer samt tilmelding på www.skjoldfolkeuni.dk

Folkeuniversitet Skjoldungernes Land